

Inhoudsopgave

		Pag.
Hoofdstuk 1	Omschrijving (hoog)begaafdheid	3
	Onze visie op onderwijs en (hoog)begaafdheid	
	Problemen van (hoog)begaafdheid kinderen	
Hoofdstuk 2	Herkennen en signaleren van (hoog)begaafdheid	6
Hoofdstuk 3	Diagnose	8
Hoofdstuk 4	Procedure	10
Hoofdstuk 5	Begeleidingsplan – Handelingsplan	12
Hoofdstuk 6	Materialen	12
Hoofdstuk 7	Taakverdeling binnen de school en rol van de ouders	13
	Taak Intern Begeleider (IB-er)	
	Taak leerkracht	
	Rol ouders	
Hoofdstuk 8	Wanneer je werkt in de verrijkingsgroep	14

Omschrijving (hoog)begaafdheid

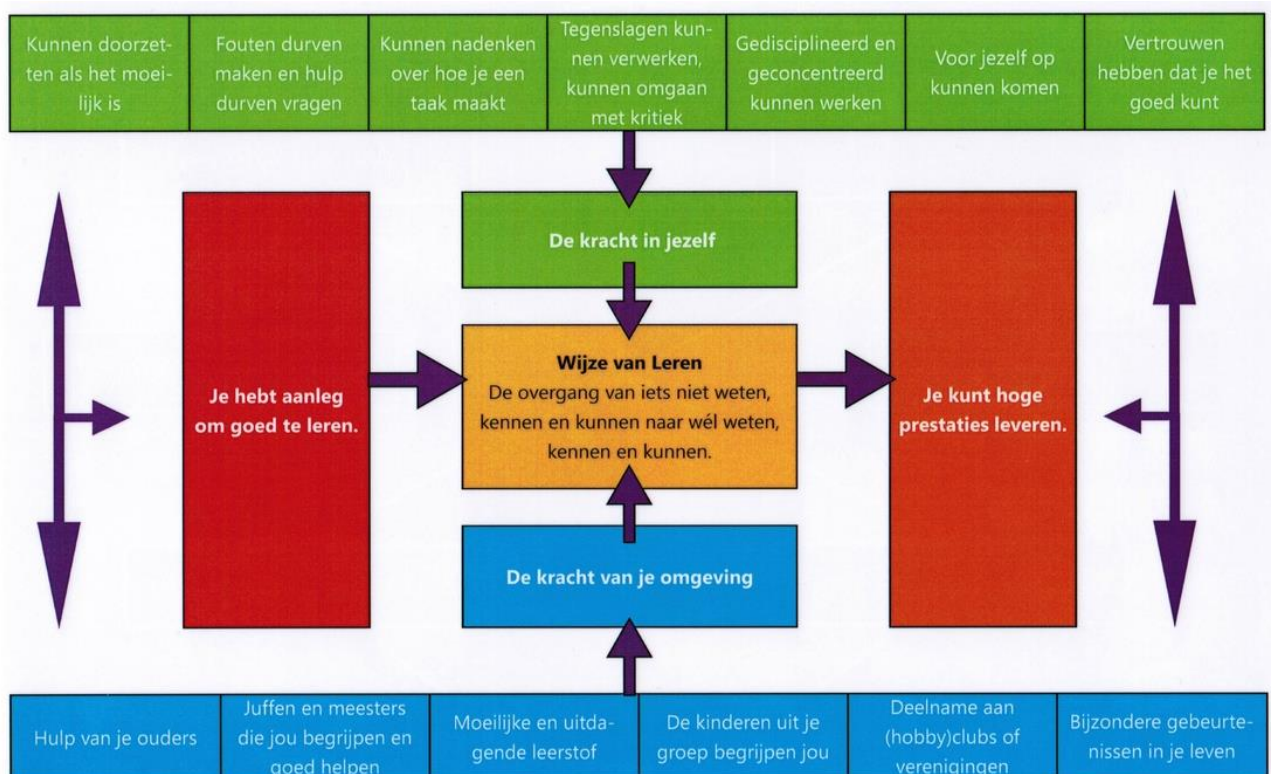
In dit beleidsplan wordt aangegeven over welke kinderen we spreken. Wat onze visie is op (hoog)begaafdheid. Welke problemen kunnen er voor deze kinderen ontstaan als we niets doen of als hen geen passend onderwijs wordt gegeven en hoe kunnen we hier als school op anticiperen en tijdig reageren.

Vandaar dat duidelijk moet zijn wanneer er sprake is van (hoog)begaafdheid.

Onze visie op onderwijs en (hoog)begaafdheid

We willen onze kinderen begeleiden bij de ontwikkeling van hun mogelijkheden en intelligentie in een veilige en vertrouwde sfeer. Hierbij willen we tegemoet komen aan verschillen. Ons motto is : Blijf je uitdagen en verwonderen!

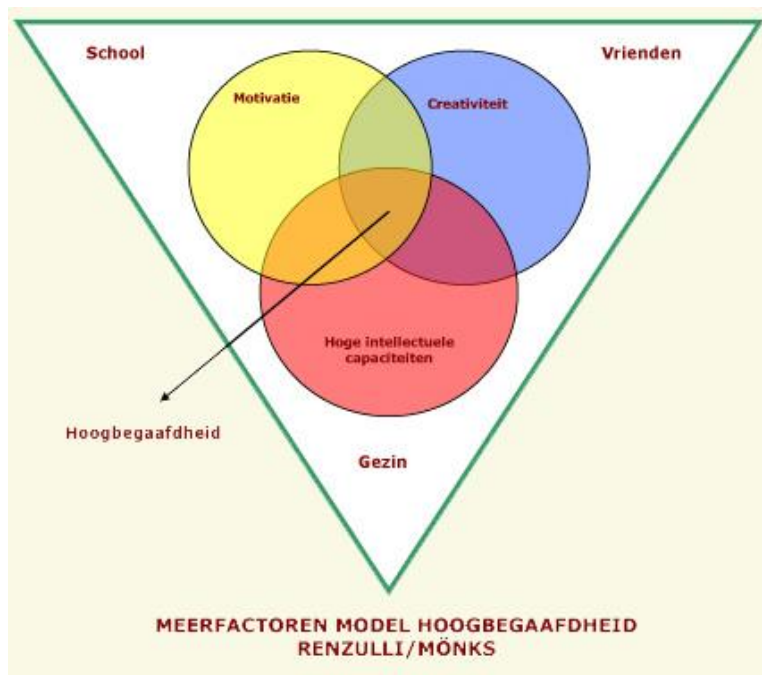
Voor onze meerbegaafde/hoogbegaafde gaan we uit van het model van Talent Ontwikkeling (MTO) uit de methode 'De kracht in jezelf' door Jan Kuipers. (Achterliggende gedachte hierbij is het model van Heller).

© Jan Kuipers, 2010

We leren de kinderen van welke krachten ze gebruik kunnen maken om hun talenten te ontwikkelen. Ze kunnen zowel kracht putten uit hun omgeving: de juf, de leerstof, de ouders, de hobby, sport, vrienden en speciale gebeurtenissen én ze kunnen ook kracht putten uit zichzelf. Ze leren hoe het is om fouten te maken, ze leren doorzetten, ze leren om hulp vragen, ze leren omgaan met kritiek, voor zichzelf opkomen en vertrouwen krijgen in zichzelf. Aanleg en hoge prestaties kunnen leveren zijn ook van invloed op de wijze van leren. Door deze krachten te gebruiken kunnen ze hoge prestaties gaan leveren. En deze succeservaringen kunnen ze dan weer gaan gebruiken als krachtbron. Ze krijgen daarnaast meer inzicht in het proces van het leren.

Uit bovenstaande blijkt wel dat het alleen hebben van een hoge intelligentie niet voldoende is. Het is een samenstelling van intellectuele capaciteit, motivatie en creativiteit. Monks heeft hiervoor een schema bedacht. Pas wanneer alle zes de componenten van invloed zijn kun je spreken van hoogbegaafdheid.

Problemen van (hoog)begaafde kinderen.

Van (hoog)begaafde leerlingen wordt gedacht en verwacht dat ze goed en snel kunnen leren en dat er in hun schoolcarrière weinig tot geen problemen zullen optreden. Dat geldt echter maar voor een deel van deze leerlingen. Als deze leerlingen te weinig op hun eigen niveau worden aangesproken en dus te weinig uitdaging krijgen, lopen ze een groot risico om gedemotiveerd te raken, met allerlei problemen als:

- **Onderpresteren**

Als een leerling langdurig onder zijn niveau wordt aangesproken, kan dit tot gevolg hebben dat de leerling zijn motivatie om te leren verliest en zich niet langer inspant bij het uitvoeren van taken, met als gevolg onderpresteren.

We onderscheiden twee vormen van onderpresteren: relatief en absoluut.

Relatief onderpresteren is meer kunnen maar zich houden aan de norm van de groep.

Absoluut onderpresteren is presteren echt onder eigen niveau en dat van de klas.

- **Verveling**

Doordat de leerling te weinig uitdaging heeft en zich onvoldoende hoeft in te spannen, kan er verveling optreden. Deze verveling kan vervolgens weer leiden tot allerlei vormen van probleemgedrag of zich uiten in lichamelijke klachten.

- **Perfectionisme en faalangst**

Dit komt veel voor onder (hoog)begaafde leerlingen. De leerling heeft onvoldoende geleerd hoe het is om fouten te maken en hulp te vragen. Daardoor stelt het kind te hoge eisen aan zichzelf en weigert mogelijk bepaalde taken omdat het bang is dat het iets niet direct goed zal doen. Het zelfvertrouwen kan zo afnemen. Ook kan het gebeuren dat de leerling een taak bewust op een laag niveau uitvoert. We spreken hier van een vaste (fixed) mindset. Het kind is gewent overal goed in te zijn en wil niet falen. Het gaat moeilijke taken uit de weg zodat het daarin ook geen fouten kan maken. Het is de bedoeling dat je het kind stimuleert zich te

richten op het leerproces. Dus niet iets al kunnen is goed maar iets nieuws uitproberen, genieten van uitdagingen en plezier krijgen in de inspanningen.

Fouten maken is daarbij belangrijk om te kunnen leren. We spreken dan van een groei mindset (growth). Bij de kinderen zijn de termen Fixie en Growie bekend.

• **Sociale problemen**

Ook in sociaal opzicht kunnen meerbegaafde kinderen' in de problemen komen.

(Hoog)begaafde leerlingen zijn op het sociale vlak vaak rijper dan hun leeftijdgenoten. Doordat ze andere verwachtingen ten aanzien van relaties en andere interesses hebben, kan de leerling meer moeite hebben met de aansluiting bij leeftijdgenoten. Hierdoor kan de leerling sociaal geïsoleerd raken.

Een (hoog)begaafd kind kan zich soms meer richten op oudere kinderen en volwassenen.

Daarnaast voelen veel hoogbegaafde kinderen zich bewust of onbewust vaak anders dan hun leeftijdgenoten. Vaak heeft dit ook te maken met de aangeboren eigenschap om op zeer intense wijze te reageren op zowel interne als externe prikkels. Ze hebben minder prikkels nodig om tot een reactie te komen en hun reacties zijn daarbij sterker en langduriger. Ten aanzien van deze hooggevoeligheid kunnen er grote verschillen bestaan tussen hoogbegaafde kinderen. De hooggevoeligheid kan zich voordoen in vijf gebieden: intelligentie (onverzadigbare nieuwsgierigheid, leerhonger in hun interesse), psychomotoriek (zeer hoog energieniveau, superactief, veel bewegen, weinig slaap), zintuigelijk (intense manier ruiken, voelen, proeven, zien en horen), verbeelding (zeer levendige fantasie), emoties (pikken sfeer en gevoelens van anderen op, groot empathisch vermogen).

Hoofdstuk 2

Herkennen en signaleren

Meer/hoogbegaafde kinderen zijn kinderen die een hoge intelligentie hebben; deze toont zich aan bij kinderen in groep 1 en 2 door een of meer van de volgende kenmerken:

- een taalgebruik boven leeftijdsniveau
- een sterk geheugen
- een specifieke, gedurende lange tijd, interesse op een bepaald terrein
- stelt levensvragen, denkt door
- bedenkt creatieve oplossingen voor bepaalde problemen
- leer zichzelf lezen / rekenen en/of tellen
- is nieuwsgierig, stelt vragen, is opmerkzaam, observeert
- is betrokken, neemt initiatieven
- is onderzoekend, experimenteert, bouwt, ontwerpt
- heeft een rijke fantasie, groot voorstellingsvermogen
- sterke concentratie
- oorspronkelijke humor
- onafhankelijkheid, kan alleen spelen en werken
- logisch denken, ziet relaties, verbanden, grotere patronen
- is gevoelig, empathisch, zorgzaam
- kan aanpassingsgedrag gaan vertonen

Kenmerken van leerlingen van groep 3 en hogere groepen:

- hoge IQ score op een intelligentietest
- een hoge score op de methode onafhankelijke en methode-toetsen
- een taalgebruik boven leeftijdsniveau
- een sterk geheugen
- goed gebruik kunnen maken van informatie
- snel kunnen denken en verwoorden
- snel problemen kunnen oplossen, hoofd- en bijzaken kunnen scheiden
- een specifieke, gedurende lange tijd, interesse op een bepaald terrein
- bedenkt creatieve oplossingen voor bepaalde problemen
- een vermoeden van onderpresteren
- opvallend gedrag
- volhardend zijn
- taakgericht kunnen handelen en werken

Daarnaast zijn er nog enkele persoonskenmerken van belang:

- hoge mate van zelfstandigheid
- sterke motivatie
- doorzettingsvermogen

Wij hebben de volgende herkenning- en signaleringsmomenten:

- a. tijdens het intakegesprek met de ouders wordt het inschrijfformulier besproken waarbij ook wordt gevraagd of ouders vermoeden hebben van meer of hoogbegaafdheid.
- b. gesprek ouders- leerkracht(en) (tijdens eerste 10 minutengesprekken of eerder indien nodig).
- c. observaties door groepsleerkracht(en)
- d. gesprek met de leerling
- e. nominatie door de ouders
- f. twee keer per jaar LOVS signalering door leerkrachten en IB-er + methode gebonden toetsen en observatielijsten sociaal/emotionele ontwikkeling.

Onderpresteerders signaleren wij door:

- a. hogere Cito-scores dan verwacht gezien de prestaties in de klas
- b. LVS / methode gebonden toetsen analyseren
- c. Vermoeden van ouders, leerkracht, Intern Begeleider (IB-er)

We proberen zoveel mogelijk zonder intelligentie onderzoek te achterhalen of een kind onderwijsaanpassingen nodig heeft. Ouders hebben geen recht een intelligentieonderzoek te eisen. Wel kan het zijn dat, gezien het beeld van het kind, het van belang is een onderzoek in te stellen bijvoorbeeld bij grote discrepantie tussen verbaal en performale intelligentie.

Hoofdstuk 3

Aanpak

Bij het vermoeden van (hoog)begaafdheid wordt door de IB-er, in samenwerking met de leerkracht, gekeken hoe we het kind de beste begeleiding kunnen geven.

De IB-er stelt in overleg met de groepsleerkracht een begeleidingsplan op, waarin in grote lijnen is aangegeven hoe de school het kind verder wil begeleiden.

Hierbij gaat het om de keuze tot:

* compacten: hierbij is versnellen een vorm van compacten, meerdere jaren aanbieden in een korter tijdsbestek. Of alleen het compacten waarbij tijd vrij komt om verrijkingswerk te kunnen maken. Vooraf toetsen is een vorm om erachter te komen of de kinderen de stof beheersen, je kunt dan de beheerste stof compacten en daarvoor in de plaats verrijking of verdieping aanbieden.

* verrijken: - verdiepen
- verbreden

Versnellen betekent in een hoger tempo door de leerstof gaan door compacten. Dit kan soms resulteren in het overslaan van een jaargroep. In enkele gevallen wordt bewust gekozen voor versnelling omdat de leerling ook in sociaal-emotioneel opzicht voor is op leeftijdgenoten en zich beter op zijn plek voelt bij oudere leerlingen. Het versnellen gebeurt altijd na een zorgvuldige afweging in overleg met alle betrokkenen.

Voor de leerling betekent het versnellen alleen geen echte uitdaging. Versnelling in combinatie met het aanbod van verrijkingsstof in de vrijgekomen tijd is de meest gewenste aanpak. Datzelfde geldt voor het **compacten** van leerstof. Compacten betekent het indikken van de leerstof door overbodige oefen- en herhalingsstof weg te laten. Op die manier kan worden voorkomen dat (hoog)begaafde leerlingen gedemotiveerd raken en er ontstaat ruimte om voor hen uitdagender **verrijkings- en/of verdiepingsstof** in te zetten. Zo kunnen de kinderen binnen hun eigen groep opgevangen worden.

De versnellingswijzer is een hulp die we inzetten om tot de keuze te komen of we versnellen of verrijken.

In overleg wordt bepaald welke verrijking in de groep plaatsvindt en wat in de verrijkingsklas.

Het volgen van een eigen ontwikkelingslijn voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.

- Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong hebben meestal een sociaal emotionele en cognitieve voorsprong. Het is van belang om deze kinderen een passende uitdaging aan te bieden, anders kan het voorkomen dat ze gaan onderpresteren.
- De activiteiten moeten aansluiten bij de interesse van de leerling.
- De leerkracht neemt het initiatief en biedt de leerling verrijkende materialen actief aan binnen de mogelijkheden van de school.
- Het werken met verrijkende materialen gebeurt voornamelijk in de kleine kring of tijdens het vrije spelen.
- De leerkracht biedt verrijking (in de vorm van materiaal of uitdagende vragen) in het vrije spel.
- Er worden duidelijke eisen gesteld aan het werk.
- Ook hier wordt gezocht naar „sparringpartners’ omdat samenwerken verrijkend is en bovendien voorkomen kan worden dat het kind een uitzonderingspositie in gaat nemen.
- Naast materialen die inzoomen op het leren lezen, schrijven en rekenen kunnen ook materialen worden in gezet die een beroep doen op het ruimtelijk inzicht van een leerling. Denk ook aan ontdekdozen en spellen, die een appèl doen op experimenteren en zelf ontdekken.
- Er moeten voldoende materialen aanwezig zijn om de kinderen in het spel uit te dagen.
- Deze kinderen staan vermeld in het groepsplan, waarbij een duidelijk doel is omschreven voor de leerkracht. Wat heeft dit kind nodig. Alle kinderen worden gevolgd volgens de ontwikkelingslijnen van KIJK. Hierbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij het ontwikkelingsniveau van ieder kind.
- De combi groep 1-2 helpt ook bij eventueel onderpresteren. Een nieuwe kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong ziet ook andere kleuters die al ver zijn.
- We gebruiken zoveel mogelijk “groeitaal”, dat wil zeggen we moedigen kinderen aan om door te zetten, kijken vooral naar het proces en de vaardigheden die ze gebruiken.

Hoofdstuk 4

Criteria voor de verrijkingsgroep

De kinderen die in aanmerking komen voor de verrijkingsgroep worden aan de hand van kenmerken voor meer- en hoogbegaafde kinderen gesignaleerd. Daarnaast wordt bij ieder ander kind waarvan de school het vermoeden heeft dat hij profijt heeft bij de verrijkingsgroep gekeken naar een plek binnen de verrijkingsgroep.

Kenmerken leerlingen verrijkingsgroep:

- Snel van begrip
- Grote denk- en leerstappen maken
- Snel verbanden leren leggen
- Kan verworven kennis goed toepassen
- Beschikt over een goed probleemoplossend vermogen
- Beschikt over een goed geheugen
- Hoge mate van zelfstandigheid
- Creatief/origineel: 'scheppende denkers'
- Brede of juist specifieke interesse
- Is een doorvrager
- Is een scherp waarnemer
- Denkt buiten de reguliere kaders
- Is verbaal vaardiger dan leeftijdgenoten
- Zoekt uitdagingen
- Hoge motivatie
- Toont een groot doorzettingsvermogen wanneer het wordt uitgedaagd
- Kan zich sterk concentreren wanneer de activiteit aansluit bij interessegebieden
- Valt op door een origineel gevoel voor humor
- Is perfectionistisch ingesteld
- Is in staat tot zelfreflectie
- Heeft een grote behoefte aan autonomie
- Accepteert regels en tradities niet klakkeloos maar bevraagt deze

Naast de kenmerken kijken we ook naar de 6 verschillende profielen opgesteld door Betts en Neihart. Deze profielen verschaffen informatie over gedrag, gevoelens en behoeften van verschillende typen (hoog)begaafde en getalenteerde leerlingen. Ze dienen als basis voor een theoretisch concept van waaruit inzicht verschaft kan worden. Dit leidt tot een beter begrip en is van belang voor het stimuleren van persoonlijke groei op cognitief, sociaal en emotioneel gebied. De profielen worden in onderstaande tabel met een beknopte typering weergegeven.

Profiel leerling	Beknopte typering	
Aangepast succesvol	<i>De aangepaste, succesvolle leerling...</i> levert goede prestaties, is perfectionistisch, vermijdt risico en zoekt bevestiging van de leerkracht.	
Uitdagend creatief	<i>De uitdagende, creatieve leerling...</i> is creatief, komt op voor eigen opvattingen, is competitief, heeft grote stemmingswisselingen, is eerlijk en direct	
Onderduikend	<i>De onderduikende leerling...</i> ontkent zijn of haar begaafdheid, vermijdt uitdaging, zoekt sociale acceptatie en wisselt in vriendschappen	
Risicoleerling (drop-out)	<i>De risicoleerling...</i> is creatief, zoekt buitenschoolse uitdaging, isoleert zich zelf, verstoort, presteert gemiddeld of minder, bekritiseert zichzelf en anderen	
Dubbel bijzonder	<i>De dubbel bijzondere leerling...</i> heeft kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen, werkt inconsistent, presteert gemiddeld of minder (mogelijk als gevolg van een onderliggend leerprobleem), verstoort en reageert af	
Zelfsturend autonoom	<i>De zelfsturende, autonome leerling...</i> heeft goede sociale vaardigheden, werkt zelfstandig, ontwikkelt eigen doelen, werkt zonder bevestiging, is creatief, komt op voor eigen opvattingen en neemt risico	

De groepsleerkracht gaat in gesprek met de IB'er en de leerkracht verrijkingsgroep over de kinderen die hij gesignaleerd heeft om in aanmerking te komen voor de verrijkingsgroep. De IB'er en leerkracht verrijkingsgroep maken een selectie van de kinderen waarvoor de directe behoefte het grootst is.

De selectie voor de verrijkingsgroep vindt plaats op basis van beschikbaarheid in de verrijkingsgroep. De samenstelling kan dus wisselen per periode. De school bepaalt welke kinderen kunnen deelnemen. Ouders worden in dit traject meegenomen en op de hoogte gehouden.

Hoofdstuk 5

Begeleidingsplan - hulpplan

In het begeleidingsplan wordt de keuze voor een begeleidingsmodel verder uitgewerkt:

- plan per kind met de doelen komend uit de kindgesprekken
- werkwijze
- materialen
- rol van de interne begeleider
- rol van de leerkracht
- rol van de ouders
- evaluatiemomenten
- informatie-uitwisseling met ouders (doelen bij ouders vermelden)

Doelen in de verrijkingsgroep

- Kinderen die een ontwikkelingsvoorsprong hebben, maar niet genoeg in een leersituatie zitten, deze binnen de verrijkingsgroep aanbieden.
- Gelijk gestemden met elkaar in overleg en discussie (peergroepen)
- Vooral aansturen op welke vaardigheden gebruik je om te leren, het proces begeleiden. De kinderen zelf leren strategieën te bedenken die ze in meerdere situaties kunnen toepassen.
- Elke dag leren
- Plezier naar school
- Leren leren, denken en leven
- Executieve functies aanspreken
- Kinderen eigen doelen laten opstellen en proberen te realiseren

Hoofdstuk 6

Materialen

De aanschaf en het beheer van de materialen gaat in overleg met de interne begeleider/directeur.

Op een vaste plek staan alle materialen voor (hoog)begaafden bij elkaar. In het lokaal waar ook de verrijkingslessen worden gegeven staan de Pittige plustorens.

De speelmaterialen worden in de “keuzekast” bewaard; hiervoor zijn de leerkrachten verantwoordelijk. Deze materialen zijn in principe toegankelijk voor alle kinderen.

Hoofdstuk 7

Taakverdeling binnen de school en rol van de ouders

Taak intern begeleider (IB-er)

De IB-er wordt door de leerkrachten geïnformeerd over het vermoeden van hoogbegaafdheid. Op basis van de beschikbare informatie (zie hoofdstuk 2) neemt de IB-er de beslissing om verder te gaan met diagnosticeren.

De IB-er houdt toezicht op de uitvoering tijdens de leerling- en groepsbesprekingen. Twee keer per schooljaar (medio en eind) wordt de uitvoering van het begeleidingsplan met de groepsleerkracht besproken.

De IB-er is verantwoordelijk voor de aanschaf en het beheer van de materialen die door de school zijn aangeschaft.

Taak van de leerkracht

De dagelijkse begeleiding van de kinderen is de taak van de leerkracht. Na compacten gaat de leerkracht met het kind de verrijkingsstof voor in de groep bespreken. Dit staat ook op de weektaak. Aan het eind van de week streeft de leerkracht ernaar om het gemaakte werk met de leerling te evalueren.

Taak van de leerkracht van de verrijkingsklas

De leerkracht van de verrijkingsklas inventariseert aan het eind van een schooljaar of er kinderen zijn die volgens de groepsleerkracht voor de verrijkingsklas in aanmerking komen en welke kinderen in aanmerking komen voor compacten/verrijken binnen de groep. Dit wordt schoolbreed gedaan zodat er een goed overzicht is van de kinderen die meer aan kunnen.

De leerkracht van de verrijkingsklas gaat in samenspraak met de IB'er overleggen hoe we het beste kunnen aansluiten bij de behoeften van het kind. Kinderen waarvan we denken dat het meerwaarde heeft om deel te nemen aan de verrijkingsklas krijgen een individueel gesprek met de leerkracht van de verrijkingsklas om te kijken op welke vaardigheden ze zich gaan richten gedurende een project. Deze doelen worden omschreven en aan het eind van het project geëvalueerd. De doelen/vaardigheden waarop het kind zich gedurende een periode wil gaan richten worden ook teruggekoppeld naar de groepsleerkracht en de ouders.

In het verslag van de kinderen uit de verrijkingsklas wordt omschreven waar het kind gedurende de afgelopen periode heeft gewerkt. Hierbij worden de persoonlijke doelen besproken en de groei van het kind. Deze stukjes worden aangeleverd door de leerkracht van de verrijkingsklas.

Rol van de ouders

Ouders worden geïnformeerd of hun zoon/dochter in aanmerking komt voor de verrijkingsklas middels een brief. Hierin staat ook vermeld welke voorwaarden/eisen er gesteld worden om deel te nemen aan de verrijkingsgroep. Tevens vullen de ouders een doelenlijst in over hun kind, waarbij de sterke en minder sterke kanten van het kind worden besproken. Ouders zijn altijd welkom voor een toelichtend gesprek. Tijdens de 10 minuten gesprekken zal de eigen leerkracht toelichten hoe het gaat binnen de verrijkingsklas. Daarnaast worden de ouders één keer per jaar een middag uitgenodigd om projecten te bekijken. De kinderen geven dan presentaties over de opdrachten die ze de afgelopen periode hebben gedaan.

Hoofdstuk 8

Wanneer je werkt in de verrijkingsgroep

- Wordt er in de klas niet getoetst tijdens de verrijkingsmiddag.
- Brengt de leerkracht die de verrijkingsgroep begeleidt, indien nodig, mondeling verslag uit aan de leerkracht. Eigen leerkracht communiceert de voortgang met de ouders.
- Komt in het rapport van de leerling een beoordeling voor deelname aan de verrijkingsgroep.
- Voert de eigen leerkracht de gesprekken over de verrijkingsgroep met de ouders.
- Is de leerkrachthouding gericht op ruimte voor exploratie.
- Stellen kinderen samen afspraken op voor het werken in de verrijkingsgroep. Hierbij worden met de kinderen doelen afgesproken waaraan zal worden gewerkt. Bijvoorbeeld doorzettingsvermogen, overleg kunnen plegen met andere kinderen enz.
- Werken de leerlingen in wisselende samenstellingen aan een opdracht.
- Is de werktijd: één keer per week een middag in de verrijkingsgroep.
- Krijgt het kind in de eigen groep verrijkingswerk aangeboden aangepast aan de behoefte van het kind op het gebied van taal, rekenen of spelling. Hiervoor zijn voor alle groepen materialen klaar gelegd.
- Worden er eisen gesteld aan het pluswerk zowel in de verrijkingsgroep als in de eigen groep.